

339 Confirmatur. si Petrus, quia est tibi ini-
micus, omittat missam, et quod tu ad illam ac-
cedis, non poteris ullo modo missam omittere, ut
ille missam audiat: ergo ob scandalum non sunt
omittenda precepta.

340 Hinc mulier non tenetur omittere sac-
rum die Feso, ne sit occasio peccandi viro
eam adamanti, quem fecit in via expectare in-
spectum; quia haec non est occasio data, sed
accepta ex malitia alterius, & ex parte mulie-
ris adest justa causa.

341 Dices: Vita spiritualis animæ est nobis-
lior vita corporali proximi, & tamen ad ser-
vandam vitam corporalem proximi debet quis
omittere auditionem sacri die festo. Uti con-
tingeret, si ex tuo accessu ad sacram ægrotus
domi periclitaretur, vel quis esset alium oc-
cisorus.

342 Tum quia obligatio vitandi scandalum
est obligatio præcepti naturalis charitatis, obli-
gatio audiendi sacram est obligatio præcepti
positivi, adeoque minor: igitur. Haec sunt fun-
damenta sententiae oppositæ.

Resp. disparitatem esse; quia malo spirituali
potest proximus reparare, & illud impedit;
nam vita spiritualis non nisi liberè, & voluntari-
è potest amitti; vita verò corporis per se, &
regulariter non amittitur à proximo liberè, sed
necessariò; ut in præmissis casibus, putè ex defe-
ctu auxili, vi morbi, aut ex violentia alterius.

Tum quia obligatio vitandi scandalum est
naturalis, & porior obligatione præcepti po-
sitivi; sed (loquendo de scando passivo)
includit conditionem: Si sine tuo, aut alterius
damno potes.

343 Dico 2. Nos non tenemur omittere ope-
ra consilii ob scandalum pharisaicum; nam ut
ritè ait Castrop. Non est justum malitia alterius
cum damno nostro spirituali, imò nec temporali,
consulere. Alias quilibet posset sua malitia bona
spiritualis, & temporalia nobis impedire. Si ve-
rò adsit scandalum pusillorum, tenemur, quo-
usque pusilli admoneantur, ut in n. 36.

ADMIRATIO

344 Distinguitur à scando; nam est qui-
dam stupor de persona, aut de facto.
Scandalum verò est omnis actio aut omissione,
quaè est causa ruinæ spiritualis proximi. Hinc
omne id, quod est causa ruinæ, est scandalum;
quod est causa stuporis, dicitur admiratio.
Adeoque potest dari admiratio sine scando.
Dictum autem, vel factum, quod est causa ad-
mirationis, potest esse mortale, si exinde scan-
dalum, aut grave damnum sequatur. Sic in
communitatibus, quaè de eleemosynis vivunt,

admiratio ab aliquo ex illis data in materia gra-
vi, est mortal, quamvis non cedat in ruinam
spiritualem, seu in scandalum, quia cedit in
detrimentum notable suæ communis, quo-
nam malo exemplo frigescit charitas.

COOPERATIO MATERIALIS

345 **F**It, quando quis ministrat, aut præ-
bet alteri materiam, quia ille utitur
ad peccandum.

QUÆRES I.

Administrare indifferentia an sit peccatum?

346 **I**ndifferentia alia sunt remota actioni
male, alia proxima. **R**emota dicuntur
illa, quæ non sunt occasio, vel materia actus
peccati, seu nullum influxum, aut causalita-
tem habent physicam, aut moralē in actum
peccati, sed merè per accidens se habent ad ill-
um. Et haec ministrare ex honesta, & justa
causa, nullum est peccatum. **P**roxima dicun-
tur illa, quæ talia sunt.

Proximum erit famulo ducere concubinam
ad amasium, remotum verò eidem concubinæ
potum ad bibendum præbere; quia prior famu-
latus causalitatem habet, & influxum in actum
peccati; posterior verò nullum, sed merè per
accidens se habet ad illum.

347 Castrop. tom. I. tr. 6. disput. 6. punt. 11.
n. 4. ait indifferentia nimis remota esse, cibos
condire, mensæ ministrare, lectum concubinæ
sternere, equum, quo usura est, præparare,
illam ornare, deferre munuscula, internuncia,
urbanitates, & similia: v. num. 361.

348 At de ornatu omnino non probos quia
hic & nunc alium usum non habet nisi malum,
cum supponatur directus à concubina ad pro-
vocandum: sic de delatione munusculorum,
& internunciorum: v. n. 361.

349 Insuper indifferentia, quæ ministran-
tur, sunt duplicis generis, alia scilicet, quæ
communiter in malum usum ordinantur, alia
verò, quæ communiter in bonum usum: ita
Castrop. cit. punt. 8. cum quo

350 Dico 1. Non licet ministrare indifferentia,
quaè communiter in malum usum ordinan-
tur, nisi constet, quod ille sit bene usurus. Quia
talis ministratio est subministratio materiae pec-
cati, quod proinde ministranti imputatur.

351 Hinc constructio, & venditio Idoli, de-
se est indifferens, cum defervire possit ad con-
servandam antiquitatis memoriam; sed facta
Idolatria, qui communiter, & regulariter
idola ordinant ad cultum, est peccatum.

352 Venditio veneni est indifferens, cum
possit

De 1. Præcepto Decalogi. Cap. II.

possit venenum defervire ad colores, imò ad
medicinas construendas. At non licet illud
vendere, nisi illis, quos moraliter constat
benè usuros. Quod dignosci potest ex quali-
tate personæ petentis, & modo petendi pu-
blicè, quod sufficit ad moralē certitudinem
de bono usu, tunc namque est præsumendum
de bono usu; raro enim (ait Castrop.) qui
ita audax est, ut si delictum velit efficere, non
curer secretum.

353 Hac ratione excusantur macellarii ven-
dentes carnes tempore jejunii, & caupones mi-
nistrantes coenam petentibus; quia non præsu-
munt solutiū jejuniū, sed justam causam
excusantem habere, quam examinare non te-
nentur: Quia fieri commodè numquam potest; ita
ille ex Cajet. & Suarez.

354 Dico 2. Licet ministrare indifferentia,
quaè communiter in bonum usum ordinantur,
nisi constet de abusu petentis. Quia tunc cel-
fat ratio scandali, cum non adsit intentio ma-
la petentis, quæ quidem de nullo debet præ-
sumi, quia ex jure delictum non est præsumen-
dum. Et Innoc. XI. condemnat prop. 51. de
cooperatione famuli ad malum, sub particula,
scienter, pag. 6.

355 Quod si credas (subdit Castropal.)
proximum male usurum iis indifferentibus,
teneris, si commodè potes, ea illi non ven-
dere, vel subministrare; quia cum ex chari-
tate obligaris proximi peccatum impediare, si
possis, a fortiori obligaris materiam peccati
non subministrare.

At si sine tuo detimento non possis, non
peccas; quia ex una parte talis subministra-
tio ex se non est mala; sed indifferens, &
ex alia est tibi utilis, aut necessaria; unde tunc
non censeri peccatum alterius causare, sed
illud permittere, & tuo jure uti. Ita ille cum
Bonac. & Suarez.

356 Præterea in actione cooperativa ex se
indifferente, & ex malitia alterius proximè
ordinata ad actum malum, est maxime atten-
denda conditio malitia actus, ad quem ordi-
nat: si enim est ad actum ab intrinseco ma-
lum, qui nulla ratione potest honestari, &
hic & nunc alium usum non habet, nisi ma-
lum, est mala, ut à n. 225.

357 Non est tamen cum tanto rigore di-
scurrendum in ordine ad actum non ab intrin-
seco malum, aut qui valeat aliqua ratione co-
honestari; in his namque casibus in minis-
tratione rei indifferentis potest dari causa à pec-
cato excusans, putè necessitas, notabilis utili-
tas, gravis metus, &c.

358 Hæc autem non debet esse levis, sed
gravis; nec æqualis in omnibus materiis, sed

proportionata materiæ, in ordine ad quam
versatur actio; ita ut in materia justitiae debeat
esse gravior, quam in materia charitatis &c.
Res clara fit exemplis.

PLURA RESOLVUNTUR.

359 **N**on peccat, qui domum locat mere-
trici: quia domus est remota ad pec-
candum. Imò Castropal. cit. punt. 12. n. 2. ad-
dit, te posse pluris meretrici locare, quam mu-
lieri honestæ, non quidem in quantum illa plu-
ris lucratur. (sic namque peccares) sed ratione
damni, in quantum ex ejus habitatione tua
domus vilescit.

Si tamen tua domus fit aptior ad meretrici-
um, seu usuram exercendam, rectè Castropal-
laus docet te teneri eis non locare, si alios re-
perias, quibus loces: Quia lege charitatis tene-
ris vitare peccata, qua possis abque tu gravi de-
trimento. Præcipue, cum Republica solum inten-
dat iis habitacionem concedere ad vivendum, non
apertitudinem ad peccandum: v. num. 402.

360 Patroni meretricium in aliquibus locis
deputantur, ut illæ serventur incolumes, &
morbo contagioso laborantes expellant. At si
ad meretricium cooperentur, pulchiores vi-
diceret in loco aptiori videndas exponendo;
&c. sunt in peccato habituali, & absolvī non
possunt, ni cessent.

361 Peccat 1. Construens picturam concu-
binæ, eamque tradens amatio, quia est pro-
vocativa ad turpem amorem. 2. Famulus scri-
bens, aut deferens illi litteras amatorias. 3.
Præbens munera concubinæ judicis, ut apud
illum intercedat, Sanchez lib. I. c. 7. n. 38. quia
ab ea petitur, quod ipsa præstare non potest;
nam ejus intercessio, visitatio, & similia fovent
turpem amorem. Contra Bonac. disp. de pecca-
tis q. 3. punt. 2. §. unico n. 24. apud Castropal.
tom. I. tr. 6. disp. 6. pun. 15. n. 2. qui negat pec-
care: cuius ratio est, quia ex una parte inter-
cessio fit ex bono fine, ut judex justitiam gerat;
ex alia intercessio non est de se mala; nam ea
stante judex, & concubina adhuc posunt à pra-
va voluntate continere, v. num. 347.

362 Peccat famulus dominum comitans ad
fornicandum, si comitatus causalitatem ali-
quam habeat in actum, puta si interficiat pro-
custodia; sic namque dominus majorem liber-
tatem & animositatem sumit ad peccandum,
v. num. 346.

363 Quod si comitatus sit in puerum obse-
quiuum domini, utique non peccat, quia
nullum influxum habet in actum pravum,
& excusat ratione mercedis, & famulatus,
etiam si postea casualiter contingat invasio-
do-

domini, & famulus illum ab invadente defensat cum moderamine inculpatæ tutelæ, aut eumdem moneat, ut fugiat: v.n. 222. & pag. 6. prop. 51. dann.

364 Hac ratione non peccat Christianus, qui dominum infidelem ad idolorum templum comitatur. Imò Castrop. cit. punt. 11. n. 8. id etiam dicit, si genuflectat genuflectente domino, dummodo tales sint circumstantia, ut adstantes percipient, genuflexionem illam fieri minimè in cultum, sed in signum reverentiae & obsequii domino; quod dignoscent, si publicè habeatur ut verus & bonus Christianus: ita ille: v.n. 282.

365 Peccat famulus, si domino accedenti ad fornicandum, januam meretricis aperiat, aut quid simile præstet, quia est actio proximè ordinata ad peccatum, hic & nunc alium usum non habens, nisi malum; debet tamen famulo id certè constare, non sub dubio: ut in n. 354. & 227.

366 Eadem ratione peccat Vector, si mulierem intra rhedam ad amasium ducat ad fornicandum.

367 Histriones, seu Comœdiantes mortali- ter peccant, si utantur mulieribus, & repræsentent turpia ad libidinem provocantia. Se- cūs, si puras facetas.

368 Peccas, siensem vendas ei, quem certò scis hic & nunc esse determinatum ad occi- dendum eo instrumento itinicum; quia occiso est ab intrinseco malum, & venditio illa hic & nunc est ordinata ad malum.

369 Pariter peccas, si invites ad coenam, quem scis esse paratum acceptare, & jejunium solvere; quia invites ad aenum (nempè ad coenam tempore vetito, & sine justa causa) à quo hic & nunc malitia separari non potest, adèque invites ad peccatum.

Nec obstat, quòd ille sit ex se paratus: quia adhuc verum est, quòd per tuam invitationem influis in individuum peccatum, quod alias ille hic, & nunc in re non efficeret, quamvis ad id esset paratus.

370 Non peccat venditor, si esculenta vendat non servaturis jejunium; si exinde timeat gravem injuriam, aut diminutionem emptorum, & remansio- nem mercium invenditarum; quia actus non est ab intrinseco malus, & si ille non venderet, ab alio sumerent: tum quia adhuc illi possunt esculenta illa non emere. Nunc excusat autem, si paucæ res, & parvæ pretiæ invenditæ remanerent. Peccat vero ille, qui non est venditor, si apponat in magna quantitate esculenta fracturis jejunium, Castropal. cit. punt. 8. num. 7. & punt. 14.

371 Non peccas quando Sacramentum pœ-

nitentia petis à Confessario, quem certò scis esse in mortali, si alium promptum Sacerdotem non habeas; quia necessitas, seu utilitas spiritualis exculat, & Sacerdos potest peccatum per contritionem vitare. Idem est, si accedas ad Confessarium jam expositum ad confessiones excipendas.

372 Peccat, qui mutuum petit ab usurario sub usuris, etiam si paratus sit dare sub usuris. Eum tamen à peccato excusant quamplures Doctores, si adsit necessitas, & utilitas propria, aut aliena, & non habeat promptum alium, qui ei mutuet sine usuris, quia tunc utitur jure suo, nec intendit usurarii injustitiam, sed propriam utilitatem: nec dando usuram, dat usurario occasionem peccandi, cùm ille recipere non posset: unde illi imputatur peccatum, si recipiat, & mutuarius excusatur, quia solvit, quod promisit, ne videatur infidelis, & ne se impedit ad habendum iterum mutuum. At non possum à peccato excusare famulum, qui usuras pro usurario exigit, nec detentorem libri computorum de usuris, ob dicta à num. 227.

373 Idem Doctores addunt, non peccare Christianos captivos ex gravi metu in triremis infidelium remigantes contra Catholicos, sarcinas, machinas, arma ad bellum necessaria convehentes, propugnacula ædificantes, &c. Eos autem peccare docet Toletus, quia tales actiones non habent hic & nunc alium usum, nisi malum; & intrinsecè malum. Omnes tamen convenient eos peccare, si immediatè contra Catholicos pugnant, si ligna ad eorum naves comburendas applicent, &c.

Q U A È R E S II.

374 Petrus volens accedere ad fornicandum rati apta hora, quia adiderat tunc quadam cura dominus impeditus, eam curam commisit cuidam suo familiari, ad quem non speltabat, qui sciens finem Petri, amicitia gratia eam curam acceptavit, & pro ea hora suppliavit. An petcaverit?

R Esp. peccasse eadem specie peccati, tandem non cooperatore, utpote participantem juxta dicta de restit. pro farto. Nec illa dici potest actio indifferens; quia licet absolute, & in se sit indifferens, hic & nunc est proximè ordinata ad peccatum.

Q U A È R E S III.

375 Duo sunt officiales, unus major, alter minor, cui ex officio incumbit onus supplendi defectum majoris. Hoc præmisso, major accedit ad peccandum, binc curam majoris supplet minor id sciens. An peccet ut cooperator?

Resp.

R Esp. non peccare; quia majoris curam pro eo tempore supplendo, præstat id ad quod ex officio tenetur: per accidens autem est, si major pro eo tempore ad peccandum accesserit, nam etiam eodem modo suppleret, si major ex alia causa honesta deficeret. Nec supplet eo animo, ut præbeat commoditatem majori ad peccandum; sed ut satisfaciat proprio muneri, quod est supplere defectum majoris, seu socii.

Q U A È R E S IV.

376 An liceat determinato ad majus malum minus consulere? &c.

An mulieri ad aenum nefandum inducta liceat vas naturale offerre, aut consulere, ut innaturale servet?

R Itè præmittendum est i. difficultatem præcedere in casu, quo non sit alius modus divertendi à majori malo. Et loquendo de paciente, in casu, quo non possit alio modo illud effugere.

377 Secundò, quòd aliud sit determinato ad majus malum offerre, seu proponere minus, & aliud consulere, ac invitare; nam offerre, seu proponere, est ostendere minus malum, ut ille majori se avertat; consulere vero, & invitare, est efficaciter movere, & influere. Vide dicta de consulente homicidium. Sit exemplum de Lot, qui Gen. 19. offerendo viris nefandis filias, solum obtulit, & proposuit illis materiam explenda libidinis minorem illa, ad quam erant determinati; at nullo pacto consuluit, & persuasit, ut facerent.

378 Castropal. tom. 4. tr. 6. disc. 6. punt. 6. n. 5. ait, certum esse, quòd determinato ad grave malum, licitum sit materiam minoris proponere, ut à majori retrahatur, v. gr. Sodomiam intentanti licebit tibi fornicationis materiam proponere. Unde difficultatem ad expressum consilium restringit.

In qua tres sunt sententiae.

379 Prima negat, determinato ad majus malum liceat consulere minus, Cajet. Valen- tia, & alii apud Castr. cit. quia esset consule re peccatum; nam objectum consilii, licet minus, esset peccatum.

380 Secunda affirms licere, Lessius, Bonac. Vaquez, & alii apud Castrop. cit. n. 6. quia illud minus, quamvis sit in se peccatum, relatum tamen ad majus avertendum, involvit parentiam majoris mali, quæ est bona; unde minus illud malum in ordine ad committentem est peccatum, cùm in ejus potestate sit illud non patrare, nec majus, minimè in ordine ad consulentem, qui minus malum respi- cit non ut malum, sed ut aversivum à majori,

quod non potest alio modo vitare; adèque gerit utiliter rem peccatoris, & Dei.

381 Tertia media tenet licere, si ille sit determinatus ad utrumque peccatum, v. gr. ad actum nefandum, & fornicationem; quia tunc non tu consulis, & invitatis ad minus, cùm ipse sit determinatus ad illud; sed diversitatem à majori. Non licere, si solum erat determinatus ad majus, ob rationem primæ sententiae, Castrop. cit. n. 8.

Prefata tres sententiae sunt probabiles, sed valde secunda. Vide de Restit. ver. Qui restituere teneatur?

382 Eodem modo præfati Doctores discurrunt de eo, qui alteri determinato ad prodendam patriam, vinum in qualitate valde generosum, aut in quantitate offert, & ad illud bibendum invitat, sciens se sopitum, & ine- briaturum; idque facit ad prædicionem patriæ vitandam. Gobat tom. 2. tr. 5. c. 13. à num. 24. Ant. à Spir. S. tom. 1. tr. 2. disc. 2. sec. 8. n. 183. v. verb. Homicidium sui ipsius.

Q U A È R E S V.

383 An liceat eligere, seu patrare minus ma- lum ad vitandum majus?

R Esp. non licere, loquendo de malis ab intrinseco. Unde tibi in extrema necessitate constituto, non licet mendacium eligere, & proferre, ne in blasphemiam prorumpas. Dispar enim est ratio de consilio, quia mendacium proferens, patras malum ab intrinseco, quod nulla ratione cohonestari potest, & hinc peccas. Consulens vero alteri mendacium, ut supra, non tu patras, nec vis mendacium, sed vis vitationem, & parentiam majoris mali, putat blasphemiam. Et insuper id consulens alteri, qui liberè potest se ab utroque malo abstineri; unde illi peccatum electionis minoris mali imputatur, non tibi. Et illud, De duabus malis minus est eligendum, non est intelligendum de malis ab intrinseco, quæ nulla ratione cohonestari valent.

384 Licere autem, loquendo de malis ab extrinseco, videlicet, quia præceptis: Unde tibi in necessitate constituto eligendi omissionem auditionis Sacri die festo, aut omissionem necessariae assistentiae infirmo perclitant, licet eligere omissionem Sacri; quia in tali casu omissione Sacri, cùm non sit ab intrinseco mala, sed quia præcepta, amittit malitiam; lex namque positiva, etiam divina est rationabilis, non crudelis, sed viribus & conditioni hominis accommodata, ut in hujusmodi casibus non obliget, juxta dict. à num. 121. Sic David ad vitam conservandam co- medit panes propositionis. Omnidè vide dicta de Restit. ver. Qui restituere teneantur.

QUÆ-

QUÆRES VI.

385 An licet petere à malefico solutionem maleficii?

REsp. licere, si scias, aut prudenter credas, maleficum scire modum licitum maleficium solvendi. In dubio, non licere, quia te exponis periculo petendi malum: ita Com.

386 Modo licito solvet maleficus, si signum destruat, vel dæmonem cogat, ut ipse maleficium tollat, aut signum destruat, quo durante, durat paclum vexandi; quia hoc non est ut ope dæmonis in ejus obsequium, sed illum cogere, ut destruat opera sua, & à nobis per modum defensionis naturalis malum averttere. Del Bene pag. 2. dub. 228. sct. 28. num. 18.

387 Item si quis novo pacto cum dænone ab eo addiscat maleficia tollere, peccat; sed eo pacto transacto, poterit in sui commodum ea scientia uti, dummodo per eam nec implicitè, nec explicitè dæmon invocetur, & non sit modus illicitus. Fagundez in Dec. 1. p. 1. l. 1. cap. 42. n. 14. Leander tr. 9. Dec. disp. 3. q. 4.

388 Quod si scias, aut prudenter credas maleficum scire modum solvendi tam licitum, quam illicitum, sed tibi certò constet, illum esse usum modo illicito; non licere ab eo solvionem maleficii petere, docent Cajet. & Delius, quia petis actionem, quam scis hic & nunc futuram malam.

389 Licere autem, tenet Leander tr. 9. in Dec. disp. 3. q. 26. Ant. à Spir. S. tom. 1. tr. 4. & apud ipsos Fagundez, Suarez, Ledesma, Less. & alii; quia petens utitur jure suo, quod est de reparando proprio damno, quod alio modo reparare non potest; & hoc facit petendo à malefico rem, quam modo licito, & sine peccato præstare potest; unde, quod cum peccato præstet, malitia malefici imputatur. Et adducunt paritatem de petente mutuum ab usurario parato, ut in num. 372.

CHOREÆ

390 **S**unt triplicis generis: *Pura, impura per se, & impura per accidens.*

Pura sunt, quæ sunt inter personas ejusdem sexus, abique ullo pravo gestu, aut fine, vel circumstantia mala, ad animi levamen, & recreationem. Has non esse illicitas, constat, quas 2. Regum 6. habuit David ante Arcam.

391 *Impura per se* sunt, quæ sunt inter personas diversi sexus, vel ejusdem cum pravis gestibus, malo fine, aut ante amasorum,

vel amasorum conspectum. Has esse mortales, constat, cùm sint saltē provocatæ ad libidinem; hasque damnant facri Canonæ & Patres, & prohibendæ sunt à Principib⁹.

392 *Impura per accidens* sunt, quæ sunt inter personas ejusdem, aut diversi sexus, honestas tamen, sine pravo fine, gestibus, aut circumstantiis malis, in conviviis, nuptiis, in publicis Principum solemnis, &c.

Hæ non sunt per se peccaminosæ, sed potius ludi, ratione publicæ, aut privatæ, seu domesticæ letitiae exerciti. Sæpè tamen sunt peccaminosæ per accidens, ratione nimirum periculi (ait Tambur.) ut in tanto latissim calore, in tantæ adolescentiarum, juvenumque specie, ornata, concursu, in artificio illa corporis grata oculis agitatione, in contactu manuum, qui sapè adhibetur, non ii solum, qui choreas agunt, verū etiam spectatores in impudica labantur.

Hæ igitur sunt periculose, maximè si frequenter fiant. Idque innuit Ecclesiasticus cap. 9. 4. Cum saltatrix ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia ejus. At si expertus es, tibi tale periculum non subesse, te hoc modo chorizantem cui chorizantes aspicientem, nequaquam esse mortaliter peccati reum, tenet Tamb. l. 7. dec. c. 8. §. 7.

DOMUM AD LUDENDUM

393 **T**enere, chartas, mensas, candelas, & similia ad id ministrare, quantum, est ex se, est quid indifferens; unde est cum necessaria distinctione procedendum.

394 Vel enim domus est talis, ut in ea recipiantur indifferenter omnes, tam viri honesti, habiles, & qui ludunt recreationis causa sine periculo recensendorum malorum; quam viri perditi, vagabundi, pauperes, infimæ plebis, qui solent in blasphemias, jura menta, & rixas prorumpere, fraudes in ludo committere, furtæ inde patrare, proprias curas, ad quas tenentur, omittere; aut qui, quæ in die sub labore lucerantur, ludo expoununt cum detimento familiæ, cum uxorum, & filiarum periculo.

395 Vel est talis, ut in ea recipiantur solum viri honesti, habiles, & qui ludunt recreationis causa, sine periculo recensitorum malorum.

396 Si domus erit secundi generis, eam tenere non erit mortale. Tales domus possunt concedere Principes. Imo privati nobilis eas tenere solent, ubi alii nobiles congregantur ad ludendum recreationis causa absque malis prædictis.

Et

De I. Precepto Decalogi. Cap. II.

49

397 Et quia ministrantes chartas solent etiam ibi dulcia & potus ludentibus ministrare, licet possunt pretium excedens pro chartis accipere, quantum sufficit ad hujusmodi dulcia, potus, & sui labore compensandum, ludentes namque id sciunt, & liberè donant excessum. Tamb. tom. 1. tract. 2. cap. 9. §. 1. à num. 31.

398 Si domus erit primi generis, omnino mortale erit hujusmodi domus, seu tabulas tenere, chartas, & similia ad ludendum ministrare, ob præfata pericula proxima, & occisiones malorum; unde qui eas tenet, & ministrat, cooperatur ad recensita mala, adeoque peccat mortaliter, & in casibus restitutionis, tenetur secundo loco ad restitutionem. Tamb. cit. cum Com.

399 Hinc domus, & tabulas primi generis, non possunt Principes sine mortali permittere, & multo minus concedere.

400 Suadetur firma ratione ex praxi. Hujusmodi namque perditi, vagabundi, &c. prohibent ludere chartis, aut taxillis, alibi extra designatas domos, ita ut puniantur amissione chartarum, & pecunia, non alia ratione, nisi ad præmissa mala, quæ sequuntur, vitanda (ni velis ad avaritiam recurrere, nimis ut finis sit, eos ad domos designatas reducere, & inde majus lucrum ex iniquitate reportare, quod non est dicendum, nec præsumendum) igitur sunt etiam prohibendi ludere in designatis domibus, cùm eadem sit ratio malorum, imo potior, cùm in illis tuti, & sine timore poenæ ludant.

401 Dices: Meretrices sine peccato permittuntur; igitur & recensitæ domus lusoria.

Resp. disparitatem esse primò, quia meretrices permittuntur ad majora mala vitanda, puta ad peiores actus libidinis impediendos: in permissione autem recensitarum domorum ad ludendum, non sunt majora mala, quæ videntur, sed potius ex eorum permissione majora & pejora mala, quæque reipublica noncent, sequuntur.

402 Secundò, quia Principes meretrices permittunt solum dando locum ad habitandum, minimè dando aptitudinem ad peccandum, ut n. 359. Permittendo autem lusoribus indifferenter hujusmodi domus ad ludendum, dant aptitudinem ad peccandum; unde, sicut si darent meretricibus aptitudinem ad peccandum, peccarent; ita in casu nostro. Vide infra de ludo.

403 De assueto ad ludum ait Tertullianus lib. de sp̄ct. 5. Et utique communis usus reus non erat; sed cum ad ludos coactus est, transit à Dei servatore ad demoniorum officia.

Examen Ecclesiast.

404 Concedit autem Diana p. 2. tr. 15. ref. 65. cum Tamb. cit. posse Principem permittere ludum Bonavoglia, & ludum Capo di guardia, dummodo in hoc posteriore soli milites admittantur: adeo namque rationabilis causa: prior enim mundat Rempublicam viris perditis, posterior otium militum tollit. De scandalo & cooperatione agunt Scotus in 3. d. 38. q. un. litt. E. in 4. d. 3. q. 4. litt. L. d. 13. q. 2. litt. E. d. 15. qu. 4. litt. D. Mastrius disp. 12. q. 4. num. 102. Jo. dela Crux, Bonac. rem. 2. Tamb. tom. 1. lib. 5. c. 1. §. 4. Busemb. lib. 2. tr. 3. c. 2. dub. 5. Bertaldus, Castropol. tom. 1. tract. 6.

E L E E M O S Y N A

405 **E**st unum ex præcipuis misericordiæ, & charitatis operibus, Deo acceptissimum, exercendum erga proximum; adeoque tam erga fidem, quam infidelem, amicum, aut inimicum.

406 Pro ea triplex est distinguenda necessitas, extrema, gravis, & communis. Extrema est ea, in qua quis positus est in probabili periculo gravis infirmitatis, aut mortis, nisi subveniatur. Ad hanc reducitur necessitas quasi extrema, & est illa, quæ est proxima præfato periculo, in quantum est ita urgentissima, ut si quis non subveniatur, constituitur in recensito periculo.

407 Gravis est illa, in qua quis positus talia patitur incommoda, quæ ei vitam reddunt nimis molestam, & miseram.

408 Communis est illa, in qua quis positus incommoda patitur, sed non talia, quæ reddit ei vitam nimis molestam, & miseram, juxta patientis statum, & conditionem. Talis regulariter est necessitas mendicorum, qui hinc inde subveniuntur.

Hinc habes duo. 1. Quod necessitas, quæ est communis in mendico potest esse gravis alteri, attenta conditione, & statu. 2. Quod etiam in mendico necessitas possit esse gravis, ut sit in tali statu constitutus, ut solo pane vescatur, & iuscule.

409 Item bona hominis, & divitiae, alia sunt necessaria ad naturam, quæ ad vitam conservandam requiruntur. Alia necessaria ad statum, quæ ad statum, atque decorum moderatum, & decentem requiruntur. Alia superflua naturæ, aut statui, quæ superabundant post sumptus impensos in necessariis ad vitam, aut statum. His præmissis

410 Tenetur quis extremè indigenti, si non sit aliis, qui ei effectivè subveniat, sub mortali succurrere ex superfluis statui, imo ex necessariis statui, quæ naturæ superfluent, ita tamen ut non patiatur maximum detrimentum excessivæ jacturæ sui status.

D Un-

Unde si extremè indigens indigeret centum, & si dives daret centum, pateretur excessivam jacturam sui status; viginti vero essent superflua statui, aut non causarent excessivam jacturam; teneretur dives dare viginti.

411 Tenetur etiam sub mortali ei succurrere ex necessariis naturæ, si id facere possit cum modico sui detimento. Unde si habens communem quantitatem panis, & cibi, pro die sufficientem, videat extremè indigentem, qui si non comedat, est in mortis periculo, eò quia per plures dies non comedit: sub mortali tenetur medietatem sui cibi illi impetriri, quia ejus privatio pro uno die modicum incommodum affert; & ad id natura ipsa, & viscera charitatis impellunt.

412 Graviter indigenti tenetur quis sub mortali succurrere ex superfluis statui, si non sit aliis, qui ei effectivè subveniat, nec in simili necessitate reperiatur: constat ex Matth. 25. Discidite à me maledicti in ignem eternum, esurvi enim, & non dedisti mihi manducare. Ubi per ly esurivi, patet, Christum loqui non de extrema, sed de gravi necessitate. Tum quia præceptum charitatis obligat, ut non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate. Joan. epist. I. cap. 3.

413 Eis, qui sunt in necessitate communi, non tenemur sub præcepto mortali elargiri eleemosynam ex superfluis, sed ex corsilio, quia cùm isti querant ab omnibus, presumuntur juvandi à pluribus.

414 Probabilius tamen puto, mortaliter peccare divitem, si in necessitatibus communibus nullam pauperibus eleemosynam largitur: eum namque increpare videtur Div. Joan. in epist. I. cap. 3. Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quando charitas Dei manet in eo? D. Gregorius Nyssenus in orat. de paup. amandis: Duplex in turpi loco exercetur peccatum, alterum propter ebriosorum societatem; alterum propter expulsorum pauperum famem. O pauperum inimici! an necessitis horum causa commemorari in Evangelio exempla horrenda, & terribilia? vid. in pag. 4. proposit. 12. ab Innoc. XI. damn.

415 Eleemosyna igitur est maximè consuenda, pro quo sufficiat illud Tobiae c. 4. Audisci filii mihi verba oris mei, &c. Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam abullo paupere; ita enim fiet, ut net a te avertatur facies Domini, &c. si multum tibi fuerit, abundantanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impetriri stude; primum enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis; quoniam eleemosynam ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenbras.

416 Non tenetur homines privati inquirere pauperes; sed sufficit, quod dent ei, qui occurrerint, aut quos sciverint. Tenetur vero ex officio Prælati, & Principes vassallorum, quia sunt Patres pauperum. Scot. in 2. d. 7. q. un. litt. E. in 4. d. 15. q. 2. art. 3. Mastril. in Theol. mor. disp. 10. q. 3. art. 2. n. 56. Tamb. tom. 1. lib. 5. c. 1. Jo. de la Crux. Bonac. tom. 2. Busemb. lib. 2. tr. 3. c. 3. Leander tom. 6. dec. tr. 5. Bertaldus 1. Præc. Eccl. Castrop. tom. 1. tr. 6. disp. 2.

CORRECTIO FRATERNA

417 Et admonitio fraterna, qua quis proximum conatur revocare a peccato.

418 Ut obliget sub mortali, quinque conditiones requirit. 1. Peccatum mortale, quod certò constet. 2. Quod proximus non sit emendatus, & adsit probabile periculum rei incidentia. 3. Quod sit spes fructus. 4. Si non sit aliis, qui corixerit, aut effectivè corrigat. 5. Quod adsit occasio, locus, & tempus opportunum, quo correctionem sine tuo gravi incommodo facere valeas. Gravis repugnantia animi est judicata ab aliquibus notabili incommodo.

419 Quia autem omnes relatae conditions raro simul habentur, ideo raro ad eam personæ privatae sub mortali obligantur. Frequenter obligantur Prælati, de quibus ad Hebr. 13. dicitur: ipsi enim per vigilant, quas rationem pro animabus vestris reddituri.

420 Busemb. addit: Si quis ob timorem, pullanitatem, verendum, putet se non strictè obligari, vel minus esse idoneum ad corripiendum, videtur tantum peccare venialiter.

Vide tom. 2. à num. 88. ordinem verum correctionis vide in tom. 2. n. 95. De correctione, Mastril. d. 10. q. 3. num. 66. Jo. de la Crux, Busemb. lib. 2. tr. 3. cap. 2. dub. 4. Leander tom. 6. dec. tr. 6. Bertald. 1. præc. decal. de Virt. Theolog. agunt Scotus in 3. d. 25. q. 1. litt. B. d. 23. q. 1. F. d. 25. q. 1. F. in d. 6. q. un. Mastril. d. 10. Busemb. lib. 2. tr. 1. 2. & 3. Fenech. & Bertald. in di- rect. cit. Castrop. tom. 1. tr. 6. disp. 3.

421 Ad charitatem spectat onus denunciationis ad monitoria Papæ, & Episcoporum, ad edita Inquisitorum, & pro Confessariis sollicitantibus; de quo fusè actum est in secundo tomo.

C A P U T III.

DE HORIS CANONICIS:

422 Horæ Canonicae; hoc est per Sacros Canones distributa, & statutis horis praefixa; sunt septem: Laudes cum Matutino computantur pro una hora: Cujus numeri mystica significatio declaratur per sequentes versus.

423 Hec sunt, septenis propter qua psallimus horis. Matutina ligat Christum, qui criminis purgat. Prima replet sputis: Causam das Tertia mortis. Sexta Crucis nedit. Latus ejus Non bipertit. Vespera depnit. Tumulo Completa reponit.

A D H O R A S

424 Sub mortali tenetur constituti in Sacris à puncto Subdiaconatus, Beneficiati, & Religiosi. Chorista Ordinis Minorum, quos Regula obligat à die professionis, v. tom. 3. n. 140. & 141.

425 Omissio divini officii est peccatum contra Religionem. Omissio unius horæ, aut partis notabilis, est mortalis. Omissio unius Psalmi, aut Lectionis, est parva materia. Licet non sit necesse, consultius est exprimere numerum horarum eodem die omissarum ob pœnitentiam imponendam.

RELIGIOSI CHORISTÆ, ET MONIALES CHORO ADDICTÆ.

426 Non obligati ex vi Regulæ, tenentur sub mortali ad horas privatim, si Choro desint; ex consuetudine obligante ad mortale. Com.

427 Ad illud non tenetur Religiosi ad tremes damnati, quia fatigatio, & status illos excusat, Mendo n. 38.

428 Majus argumentum, quod ad oppositum potest adduci, est Const. Eugen. IV. nonis Febr. 1456. incip. Ordinis tui, ubi habetur: Insuper cum Dilectus filius Frater Joan. de Capistrano, tuus in Vicariatus officio predecessor, declaraverit, quod in Regula prima B. Clare continet centum, & tria præcepta regularia, in quorum transgressione Moniales, sive Sorores professæ peccatarum mortale incurront, idque nimis durum, & scrupulosum judicemus, autoritate, & tenore presentium declaramus, & volumus, quod in nullius prædictorum transgressione, praterquam eorum quatuor, que concernunt principalia vota obedientie, scilicet, paupertatis, castitatis, & clausura, & super electione Abbatissæ, & depositione, peccatum mortale incurront. Et cum unum ex relatis præceptis sit divinum officium, ideo Clarissæ non videntur ad illud obligatae priva-

tim sub mortali. Cui valde favet dispositio Ju. lii II. 10. Augusti 1504. apud Rodriguez tom. 1.

429 Resp. Eugenium, & Julianum solum dispositio de præceptis, obligationibus, & consuetudinibus Clarissæ particularibus; quibus ultra vires erant gravatae; minimè de consuetudine cunctis Religiosis utriusque sexus communi, qualis est de recitandis horis privatim. Qua ratione nemo audet dicere, consuetudinem abstinendi à lacrimiis in jejuniis quadragesima non obligare sub mortali Clarissæ. Nec quis audebit dicere, consuetudinem recitandi horas privatim obligare Religiosos viros, & Moniales omnes, exceptis Clarissæ strictioris Regulæ.

Hinc Fr. D. Martinus Archiepiscopus Panormitanus in sua Pastorali ad Moniales omnes Urbis, & Diocesis Panormitanæ 20. Maii 1651. contrariam opinionem vocat inventam à patre mendacii.

430 Innoc. IV. per Bullam 10. apud Peliz. cap. 6. num. 16. concedit Monialibus sub cura Fratrum Minorum degentibus, & per communicationem alii, ut ex rationabili causa posse sint Officium conversarum recitare, & sic satisfacere, per hæc verba: Et qua occasione rationabili non possunt legendo dicere horas suas, licet eis, sicut alii Sorores, dicere Pater noster.

Causa rationabilis erit, si sit gravi, & justo negotio occupata; si sit nimis scrupulosa, si capitum indispositionem patiatur, si nesciat expeditè legere: hæc tamen curare debet, ut dicat, ita ut rationabili causa cessante, redeat ad horas.

431 Hac prudentia uti poterit Confessarius in iis, aut similibus causis, maximè in dubio necessitatis.

Moniialis autem cui ex justa causa fuit commutatum Officium Divinum ad Pater, seu ad Officium conversarum, si hoc omittat, non peccat mortaliter, Pelliz. cie. quia obligatio sub mortali est ad horas canonicas. Nec Officium conversarum conversas obligat sub mortali. Vide de commutatione voti.

432 Capellani primarii Monialium, qui quotidiæ, & ordinariæ in earum Ecclesiis celebrent, possunt de earum Sanctis recitare, ut conformiter Missæ; uti tamen debent Brevia Römano, cui per se sunt obligati. Gobat tom. 1. tr. 5. casu 23. num. 625. v. tom. 3. pag. 647. num. 342.

DE MODO RECITANDI.

433 Recitatio debet esse vocalis, ut verba voce exprimantur, licet ab aliis non audiantur; quia obligatio est de ora-